

УДК 330.564

Віжуткін А.Г., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну

Обертинський Б.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну

ПОДОЛАННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ МАЙНОВОЇ НЕРІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Майнова нерівність є визначальним соціально-економічним викликом ХХІ століття, що проявляється через глибоку диференціацію доходів, доступу до ресурсів та можливостей розвитку. Такий розрив негативно впливає на темпи економічного зростання, якість людського капіталу, довіру до державних інституцій та загальну соціальну згуртованість. У контексті реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема ЦСР 10 – скорочення нерівності – актуалізується необхідність пошуку комплексних, міждисциплінарних підходів до розв’язання цієї проблеми.

У ході дослідження було здійснено системну класифікацію ключових джерел майнової нерівності, що дало змогу виділити чотири головні групи чинників: структурні, ринкові, інституційні та політичні. Структурні чинники охоплюють нерівномірність доступу до освіти, охорони здоров’я, житлових умов та інфраструктури, що обумовлює нерівний стартовий капітал різних соціальних груп. Ринкові чинники формуються на основі нерівного розподілу доходів унаслідок відмінностей у продуктивності праці, попиту на робочу силу, рівня автоматизації, цифрових навичок тощо. Інституційні чинники проявляються у слабкій регуляторній базі, непрозорості державної політики, недієвому оподаткуванні та неефективному соціальному захисті. Політичні чинники відображають обмежену участь громадян у формуванні політики, нерівність у впливі на ухвалення рішень, а також переваги, які отримують окремі економічні еліти.

Окрему увагу було приділено аналізу міжнародного досвіду подолання майнової нерівності. Дослідження показало, що прогресивне оподаткування, зокрема у Швейцарії, Франції та Німеччині, дозволяє здійснювати ефективний перерозподіл доходів, забезпечуючи фінансування соціальних програм і стабільність бюджетної системи. Система медичного страхування в Камбоджі ілюструє приклад поступового формування доступного медичного сервісу для малозабезпечених верств населення, незважаючи на виклики нерегульованого приватного сектора. Політика інклюзивної зайнятості в Бразилії демонструє ефективність державних програм, орієнтованих на інтеграцію вразливих груп у ринок праці. У США прикладом інституційного втручання є Закон «Про доступну медицину», який дозволив розширити охоплення медичним страхуванням і знизити фінансовий тиск на домогосподарства з низькими доходами.

На основі міжнародного досвіду та актуальних викликів розроблено концептуальну модель справедливого перерозподілу ресурсів, яка має стати базою для формування ефективної соціально-економічної політики в умовах сталого розвитку. Основними складовими цієї моделі є:

- реформа податкової системи з акцентом на прогресивне оподаткування;
- підвищення мінімальної заробітної плати як інструмент зменшення бідності серед працюючих;

- розвиток економіки догляду, яка створює робочі місця, особливо для жінок, та сприяє рівномірному розподілу доглядових обов’язків у домогосподарствах;
- запровадження дієвих соціальних трансфертів, орієнтованих на потреби вразливих груп населення.

З огляду на соціально-економічну специфіку України, виокремлено ключові пріоритети державної політики, здатні забезпечити зменшення нерівності. До них належать:

- боротьба з корупцією, яка посилює асиметрію доступу до публічних благ і ресурсів;
- реформування системи державних витрат із фокусом на ефективність і цільовість;
- прозоре управління державними активами та збільшення підзвітності органів влади;
- формування конкурентного середовища, що передбачає рівний доступ до ринків, послуг і ресурсів.

З метою системного аналізу зовнішніх чинників, що впливають на майнову нерівність, було здійснено PEST-аналіз, який охоплює чотири ключові напрями:

- політичні фактори – зокрема, наявність політичної волі, стабільність законодавчого поля, якість інститутів;
- економічні фактори – структурні дисбаланси, інфляція, нерівномірність доходів, податкова система;
- соціальні фактори – соціальна мобільність, доступ до якісної освіти й медицини, наявність дискримінаційних бар’єрів;
- технологічні фактори – вплив цифровізації, автоматизації й штучного інтелекту на зміну ринку праці, а також зростання цифрового розриву.

Таким чином, зазначений комплекс чинників формує багаторівневу архітектуру майнової нерівності, подолання якої потребує скоординованої дії держави, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародних інституцій у межах парадигми сталого розвитку.

Висновки. Подолання майнової нерівності неможливе без переосмислення ролі держави, ефективної інституційної взаємодії та міжсекторальної координації політик. Досвід країн із високим рівнем соціальної інтеграції підтверджує ефективність комплексних заходів: оподаткування, соціального захисту, доступу до освіти та інфраструктури. Для України критично важливими є подолання корупції, посилення прозорості управління, а також формування соціально орієнтованої моделі економіки, що відповідає принципам сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Сакс, Джеффри. Цілі сталого розвитку. Огляд майбутнього людства / Дж. Сакс. – К.: Видавництво «Наш формат», 2019. – 416 с.
2. Мішчук Г. Я., Самолук Н. М. Соціальна справедливість та майнова нерівність: оцінка і напрями подолання // Економіка та держава, 2022. – № 1. – С. 34–40.
3. Piketty, Thomas. Capital in the Twenty-First Century / T. Piketty. – Harvard University Press, 2014. – 696 p.
4. Stiglitz, Joseph E. The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future / J. Stiglitz. – W. W. Norton & Company, 2012. – 448 p.
5. Обріган М., Шаповал Ю. В. Майнова нерівність у світі та в Україні: глобальні тенденції та національні виклики // Економіка України, 2023. – № 4. – С. 58–66